

Др СВЕТЛАНА МИРЧОВ
Библиотека Правног факултета,
Београд

УДК: 027.7:34(497.11)(091)

БИБЛИОТЕКА ПРАВНОГ ФАКУЛТЕТА УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

Сажетак: Високошколске библиотеке задовољавају савремене библиотечке и информационе потребе корисника – наставника, сарадника и студената, те доприносе оптимализацији актуелне реформе факултетских студија. Високошколско образовање је и у свету и код нас у процесу значајних и суштинских промена, а факултетске библиотеке су у томе активни судеоници и битна потпора свим корисницима, посебно студенској популацији. Библиотека Правног факултета Универзитета у Београду једна је од највећих, најстаријих и најбогатијих факултетских библиотека у региону. У овој Библиотеци је већ оптимализован рад свих служби, а попуњавање фондова одвија се у складу са захтевима и потребама новог, реформисаног наставнонаучног процеса. Библиотечки простор је проширен, функционално преуређен и опремљен савременом рачунарском опремом, тако да је студентској популацији, али и осталим корисницима, омогућено коришћење целокупног информационог апарата Библиотеке, свих других доступних електронских извора података, као и информационо описмењавање.

Кључне речи: Библиотека Правног факултета Универзитета у Београду, високошколске библиотеке

Високошколске библиотеке прерастају у информациона средишта која активно дистрибуирају знање похрањено на свим медијима, задовољавајући информационе потребе корисника – наставника, сарадника и студената и доприносећи оптимализацији актуелне реформе факултетских студија. Високошколско образовање је, и у свету и код нас, у процесу значајних и суштинских промена, а факултетске библиотеке су у њему креативни

учесници и битна потпора корисницима, посебно студенској популацији. Стога оне не само да обогаћују фондове, шире службе и услуге, већ изграђују и информациону компетентност корисника и развијају креативност у стицању знања.

Да би се нови задаци реализовали, потребна је непосредна сарадња и партнерски однос библиотечких стручњака и целокупног наставног особља у планирању и извођењу образовног процеса. Задатак библиотекара је да упознају првенствено студенте, али и све друге кориснике, са основама библиотекарства, информационим изворима, и оспособе их за проналажење и евалуацију информација. Поред тога, нов начин студирања обавезује факултетске библиотеке и да редовно обогаћују збирку референсне литературе енциклопедијама, лексиконима, речницима, библиографијама и свом другом релевантном секундарном литературом, као и да формирају збирке препоручене литературе за сваки наставни предмет, у папирној или дигитализованој форми. Библиотека Правног факултета Универзитета у Београду се успешно прилагођава и функционално трансформише како би оптимално одговорила захтевима информатичког доба и реформисане наставе.

Библиотека, која је данас научноистраживачка радна јединица Правног факултета, једна је од најстаријих, највећих и најбогатијих факултетских библиотека у региону, те је не само важна подршка образовању будућих правника, већ и незаобилазан центар за правна истраживања свих наставника, сарадника и студената матичног факултета, али и научника и стручњака из других институција, како из земље, тако и из иностранства.

Заметак Библиотеке треба тражити у Књигохранилишту Лицеја, утемељеног 1844. године, док је Библиотека постала самостална последње деценије 19. века. Први *Правилник о раду* Савет Библиотеке усвојио је априла 1904. и он је примењиван до 1911. године, када је делимично измењен. Библиотека није имала засебне просторије, већ је била смештена у просторијама Правног факултета, у Капетан Мишином здању, да би 1910. године била премештена у зграду на Топличиним венцу број 1. Тиме је решено питање смештаја библиотечног фонда, али не и просторија за читаонице. Наредних година је књижни фонд растао, а повећавао се и број студената, па се декани Правног факултета упорно залажу да се обезбеде додатне просторије за Библиотеку, што је реализовано тек 1934. године. У Извештају за ту годину помиње се да Библиотека похрањује 25.000 књига и свезака часописа и да опслужује око 3.200 студената, а да у читаоницама има места само за 50 корисника, па министар просвете додељује Правном факултету просторије за студентске читаонице у Космајској улици број 50. Факултет и Библиотека су се уселили у данашњу зграду 1940. године, а током изградње зграде посебна пажња поклањана је делу пројекта који се односио на Библиотеку. Факултетска комисија претходно је обишла неколико библиотека у Италији – Универзитетску библиотеку у Риму, Ватиканску библиоте-

ку, Библиотеку Правног факултета, Библиотеку Института за упоредно право и филозофију права, и у Швајцарској, у Женеви – Библиотеку Друштва народа и Библиотеку Међународне организације рада. Тек тада је, по угледу на поменуте библиотеке, изванредно добро и функционално урађен и реализован пројекат Библиотеке београдског Правног факултета. Податак да су најсиромашнији студенти имали једино обавезу плаћања доприноса за набавку књига сведочи о томе да се приоритет давао Библиотеци и попуњавању њених фондова.

Библиотека, од самог оснивања ваљано и високостручно утемељена и усмерена поглавито на литературу из свих области правних, али и других додирних друштвених и хуманистичких наука, данас у својим фондовима похрањује 91.200 наслова у преко 143.000 примерака монографских публикација и 2.926 наслова (1.272 домаћих, 1.654 страна наслова), односно 33.820 годишта серијских публикација у око 350.000 свезака. Фонд референсне збирке садржи преко 2.000 енциклопедија, лексикона, речника, приручника и других капиталних издања на нашем и страним језицима. Чувају се и примерци свих, на Правном факултету одбрањених докторских и магистарских теза, семинарски радови последипломаца, специјалистички радови, а након реформе студија, и мастер радови. Пре неколико година установљен је депозитни фонд монографских публикација које су публиковали наши наставници и сарадници, као и сва факултетска издања. Издавачка делатност је из године у годину све плоднија и квалитенија, јер се поред уджбеничке литературе објављује знатан број капиталних и вредних дела наших и страних, садашњих и некадашњих знаменитих правника. Посебно обезбеђена драгоцену збирку раритета и униката броји преко 100 књига (поред осталих, ту је и неколико ретких издања Јустинијанове кодификације из 17. и 18. века, раритетни примерак *Corpus iuris canonici* итд). Уз то, у једном од магацина опремљених специјалним помичним полицама, похрањена је велика збирка српских књига објављених до 1868. које су покретно културно добро, затим старих страних књига, као и знатан број ретких и старих часописа. Библиотека-легат проф. др Драгаша Денковића садржи 1814 књига и 54 наслова периодике. У општи фонд су укључене многобројне публикације које су у личним библиотекама поседовали некадашњи професори нашег факултета, као и публикације са њиховим *ex libris*-има и посветама.

Фонд се попуњава монографским, серијским, аудио-визуелним и електронским публикацијама, првенствено из области права, али и из филозофије, социологије, историје, економије и других сродних научних области, с тим што се посебна пажња посвећује обогаћивању референсне збирке. Заступљени су сви видови набавке – куповина, размена и поклон, а годишњи прилив је око 2.000 монографских и 172 наслова периодичних публикација, од тога 96 страних и 76 домаћих часописа. На основу обједиње-

них дезидерата наставника и сарадника сваке катедре, купују се све потребне, домаће и стране монографске и серијске публикације. Тежиште је на странијој литератури, не занемарује се ни домаћа продукција, али се, захваљујући продајним изложбама које се организују у холу Библиотеке, већи број ових публикација добија по повољнијој цени. Фонд донација Библиотеци Правног факултета установљен је 2004. године и у њега се уплаћују новчана средства намењена куповини публикација за Библиотеку.

Размена, последњих година проширена, одвија се са 91 институцијом (38 из Србије и региона и 53 иностране) и, што је посебно важно, са свим правним факултетима, али и другим правним институцијама из нашег региона. Базу размене чине *Анали Правног факултета у Београду* који, као гласило матичне куће, егзистирају од 1953. године и већ четврту годину имају и међународно издање на енглеском језику. Како Факултет има све бројнију и квалитетнију издавачку продукцију, постигнут је договор са Управом Факултета да се по десет примерака сваког издања одваја Библиотеци за размену. Бољој размени, али и свим другим видовима сарадње, погодно је и чињеница да је у октобру 2008. године у нашој Библиотеци на традиционалном окупљању библиотекара из региона одржана Оснивачка скупштина Друштва библиотекара правних и сродних библиотека Југоисточне Европе.

Поклону, као драгоценом виду набавке, посвећује се посебна пажња, те је велики број дародаваца, институција и појединаца. Тако је 2008. године фонд Библиотеке обогатило 127 дародаваца са близу 2000 публикација. Комплетан прилив поклона се лекторише, па се публикације које не одговарају профилу фонда, као и оне у већем броју примерака, дају на поклон другим библиотекама. Имена дародаваца се објављују у факултетском билтену *Acta diurna* и на сајту Факултета, а свим дародавцима се једном годишње на пригодној свечаности додељују захвалнице.

Каталожки се обрађују и предметизују све монографске публикације, као и чланци из домаће и стране периодике и зборника. Наредне године почиње израда електронског каталога наслова серијских публикација. Са електронским каталогом паралелно егзистирају и лисни каталози.

Укупна површина Библиотеке је 2.338 m². Услуживање корисника се одвија у квалитетно опремљеној, лепо дизајнираној и функционалној корисничкој читаоници која има 75 места са компјутерским прикључцима. Сам простор је подељен у две читаонице – студентску, у којој се публикације дају на послугу и наставничку, у којој је смештена и даје се на коришћење и текућа периодика. Библиотеку, која ради од 8 до 19 часова, користи десетак хиљада наших активних студената, наставници и сарадници, Факултета, али су њени фондови приступачни, под посебним условима, и свим другим корисницима. У читаоницама Библиотеке се, поред давања публикација на послугу корисницима, пружа стручна помоћ у претражи-

вању електронског и лисних каталога, као и у претраживању електронских правних база, изналажењу и избору литературе, изради библиографија, семинарских радова, магистарских и докторских теза.

Као класични извори информација служе лисни ауторски и предметни каталози монографских публикација, каталог домаћих и страних чланака објављених у часописима и зборницима до 1995. године, као и *Билтен њриновљених монографских њубликација* који се тромесечно објављује у папирној и електронској форми. Од електронских база података и других електронских извора информација и публикација доступни су: електронски каталог свих монографских публикација које Библиотека похрањује, електронски каталог чланака објављених у домаћим часописима и зборницима, који се израђује од 1995. године, електронске правне базе Параграф нет-а и Intermeх-а. Библиотека је 2005. постала равноправан члан Виртуелне библиотеке Србије и узајамног електронског каталога COBIB.SR, а посредством КоБСОН-а, омогућен је приступ највећим иностраним електронским сервисима који у овом тренутку садрже преко 8.000 часописа правне и сродне тематике у пуном тексту. Доступне су следеће електронске правне базе: Oxford University Press, Cambridge University Press, Ebsco, J-store и HeinOnline.

До почетка школске 2006/07. године адаптиране су и проширене галеријским простором и две сале за учење у којима на преко 788 m² има 350 места за рад и учење наших студената и 120 компјутерских прикључака. И у другим просторијама Библиотеке преуређењем су побољшани услови за рад и проширење њених функција. Читаоница референсне литературе смештена је у посебној просторији и ту је највећи део енциклопедија, лексикона, речника, правних и других приручника, као и друга секундарна литература коју Библиотека поседује. Научна читаоница је у спомен-соби проф. др Драгаша Денковића. Централни простор од око 100 m² намењен је свим видовима културног, научног, просветног, промотивног и пропагандног рада Библиотеке, као и презентацији и популаризацији свих важних активности наставника, сарадника и студената Правног факултета. У њему се организују изложбе новообјављених књига нашег факултета, пригодне тематске изложбе старих правних књига и периодике, на Правном факултету одбрањених докторских теза, продајне изложбе и друго. У Библиотеци је постављена и стална изложба фотографија одабраних насловних страница уникатних и раритетних књига, а холу испред читаонице поклоном је формиран фонд белетристике и друге неопходне младима, литературе коју студенти слободно позајмљују.

Број рачунара који се користе у Библиотеци значајно је увећан, како би их могли користити сви библиотекари и сви читаоци Библиотеке. Неминовна је и дигитализација најактивнијег дела фонда, највреднијих и најзначајнијих публикација, али и ревизија фонда.

Библиотечка грађа похрањена је у магацину и распоређена по текућем броју на металним полицама чија дужина износи преко 4.700 m. Магацинске просторије захватају преко 1.008 m², и у њима се чува драгоцен и изузетно богат библиотечки фонд. Такође су ваљано преуређене, како би се све публикације трајно сачувале, а ради се и повез и преповез бројних вредних дела које су време и влага оштетили.

На сајту Правног факултета Библиотека је заступљена главном страницом са које се може прећи на детаљан преглед фонда, попис дародаваца, *Билтен Ђринова Библиотеке*, информације о радном времену и службама, претраживање електронских каталога, на Правилник о раду Библиотеке, информације о раду Библиотечког одбора где су дати планови, извештаји и друга важна документа, као и на инфо који садржи вести из Библиотеке и друге актуелне информације о њеном раду.

Рад Библиотеке регулисан је *Правилником о раду*, а њом руководи Библиотечки одбор, који чине председник и по један представник сваке катедре Факултета. Најважнији задаци Библиотечког одбора су да прати и помаже оптимизацију рада свих библиотечких послова, служби и услуга, разматра дугорочне програме, планове, извештаје и друга документа у вези са радом Библиотеке, предлаже декану на усвајање све одлуке везане за добро функционисање и напредак Библиотеке, креира набавну политику и декану предлаже расподелу средстава за набавку библиотечког материјала, водећи рачуна о потребама и захтевима катедри и других организационих јединица Факултета и предлаже техничко-технолошко унапређење рада Библиотеке.

Да би оптимално одговорила захтевима новог информатичког доба и реформисане наставе, Библиотека Правног факултета Универзитета у Београду омогућава студентској популацији, али и осталим заинтересованим корисницима, овладавање целокупним информационом апаратом Библиотеке, информатичко описмењавање и стицање вештине вредновања добијених података. У томе пресудну улогу имају оспособљени медијатори – библиотечки и информациони стручњаци, добри познаваоци свих медија знања и вешти едукатори који сваког заинтересованог корисника уводе у класичне и модерне методе налажења и евалуације информација, а најбољи начин да се нови задаци реализују је обједињавање Библиотеке и Рачунарског центра у јединствену мултимедијалну инфраструктуру за информације, комуникације и управљање знањем. Такав центар би, као члан различитих мултимедијалних конзорцијума и online сервиса и програма, обезбедио слободан приступ свим расположивим ресурсима знања. У оквиру центра би се могао формирати и предметни репозиторијум са отвореним приступом који би прикупљао дигиталне садржаје и дигитална документа, репринте, радне верзије чланака, објављене чланке, образовни материјал, тезе и све друге релевантне скупове података које публикује наша институција.

Успешном раду Библиотеке значајно доприноси и свестрана сарадња свих библиотека правних факултета у Србији, као и великог броја правних библиотека у региону. Сарадња је, као што је поменуто, озваничена формирањем Друштва библиотекара правних и сродних библиотека Југоисточне Европе, а ова асоцијација ће се придружити и сличној светској организацији. Међубиблиотечком сарадњом обухваћени су сви сегменти стручног рада, посебно размена публикација, информација и искустава. Публикације на којима се темељи размена су: уджбеници, зборници са научних скупова, издања матичних институција, службена документа која се тичу прилагођавања Болоњској реформи, збирке правних прописа, као и публикације из области библиотекарства. Асоцијација ће покренути и размену библиотечких стручњака, израду и реализацију пројеката везаних за напредак правних библиотека, усагласиће се најважнија документа попут *Правилника о раду* и *Принципа дугорочне набавне политике*, координираће се набавка и подстаћи формирање централних каталога, шириће се конзорционална набавка електронске грађе и електронских база података.

Мада је у Библиотеци запослено свега десет стручних радника, а сви послови се веома професионално и ажурно обављају, библиотекари налазе времена и да се баве израдом библиографија некадашњих и садашњих професора, да сарађују у стручним и правним часописима, а круна тог рада је *Библиографија Анала Правног факултета у Београду : 1953-2008.*, коју су сачиниле Светлана Мирчов, Ивана Пајић, Вања Ерор и Катарина Петровић.

Дакле, Библиотека Правног факултета Универзитета у Београду литературом прати светска научна достигнућа, примењује новине у едукацији корисника и следи најважније трендове савременог библиотекарства, како би садашњим и будућим правницима обезбедила квалитетније и перманентно стицање знања.

LIBRARY OF LAW SCHOOL IN BELGRADE

Summary

Faculty libraries meet contemporary library and information requirements of users – teachers, collaborators and students and give their contribution to bringing actual reform studies to an optimum level. Both in the world and with us faculty education is undergoing a process of important and essential changes and faculty libraries are an active participants in that process and an important support to all their users and especially so to student population. The Library of the Belgrade University Law School is one of the biggest, the oldest and the richest faculty libraries in the region. This library has brought to an optimum structure all the apartments and the acquisition of book holdings is running in

compliance with the requirements and needs of the new reformed teaching an scientific process. The library space is extended, functionally rearranged and equipped with contemporary computer outfit so that the student population and other users as well are enabled to use the overall library information apparatus, all other accessible electronic data sources as well as teaching the users how to read electronic media.

Key words: Library of the Belgrade University Law School, faculty library

Svetlana Mirchov, Ph. D.

Читалоница Библиотеке Правног факултета